

2004-12-14

PRESSMEDDELANDE

ESPAD 2003 – Skolelevers drogvanor i Sverige och Europa

Summering

Vid en jämförelse mellan 16-åriga elevers drogvanor i 35 europeiska länder visar det sig att

- svenska elever röker mindre ofta än genomsnittet,
- svenska elever dricker alkohol förhållandevis sällan,
- svenska elever ligger högre upp på listan när det gäller hur mycket alkohol man dricker,
- svenska elever ligger något över mitten när det gäller berusningsfrekvens,
- svenska elever ligger långt ner på listan när det gäller narkotikaerfarenhet,
- dessa förhållandevis låga värden gäller såväl cannabis som annan narkotika,
- svenska elever ligger nära genomsnittet när det gäller erfarenhet av sniffning, läkemedel tillsammans med alkohol och att ha använt sömn- eller lugnande medel utan läkares ordination.

Våren 2003 genomfördes tredje datainsamlingen i ESPAD-projektet (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). Med 35 deltagande länder är detta världens största undersökning om skolelevers drogvanor. Den första undersökningen gjordes 1995 då 26 länder deltog. I den andra datainsamlingen 1999 hade antalet länder stigit till 30.

2003 års formulär besvarades av mer än 100 000 elever runt om i Europa. Av dessa kom drygt 3 200 från Sverige.

Tabell 1 innehåller kompletterande information om vissa förändringar mellan 1999 och 2003.

Rökning

Jämfört med eleverna i flertalet ESPAD-länder är det förhållandevis få svenska elever som röker cigaretter. När det gäller att överhuvudtaget ha rökt ligger Sverige under medelvärdet (60 respektive 66 %). Svenska elevers förhållandevis låga värden blir än mer framträdande när det gäller mer frekvent konsumtion. Sålunda är det 23 % av de svenska eleverna som uppgett att de rökt de senaste 30 dagarna, vilket är betydligt färre än genomsnittet (35 %).

När det gäller att ha rökt 40 gånger eller oftare ligger Sverige på 26e plats av 34 länder och när det gäller att ha rökt den senaste månaden är det endast två länder som har lägre värden än Sverige.

Alkoholkonsumtion

Andelen svenska elever som druckit alkohol de senaste 12 månaderna är lägre än snittet bland ESPAD-länderna (77 respektive 83 %). Det är också förhållandevis få svenska ungdomar som druckit alkohol 40 gånger eller oftare. Detta rapporterades av 17 % av de svenska eleverna, vilket ger en 30e plats bland ESPAD-länderna. Det högsta värdet återfinns i Danmark, där 3 gånger så många elever som i Sverige (50 %) druckit alkohol 40 gånger eller oftare.

En beräkning av hur mycket alkohol eleverna drack vid senaste konsumtionstillfället visar att svenska elever ligger strax under mitten på listan. Högst konsumtion av öl, vin och sprit redovisas av eleverna i Färöarna (8.3 cl alkohol 100 %) och Danmark (7.5 cl), medan de svenska eleverna uppgav ca två tredjedelar av detta (5.1 cl). Detta ger plats 19 bland de 32 länder för vilka dessa värden har beräknats.

Sverige ligger ytterligare något högre upp när det gäller berusningskonsumtionen. Andelen svenska elever som svarat att de varit berusade av alkohol någon gång under de senaste 12 månaderna var 55 %, vilket är ungefär detsamma som medeltalet (53 %). För flertalet berusningsvariabler ligger Sverige på den övre halvan. Ett exempel är att Sverige är på 13e plats när det gäller andelen elever som varit berusade 20 gånger eller oftare. I Sverige har detta angetts av 17 % av eleverna, vilket är ungefär hälften så många som i t ex Danmark (36 %).

Svenska ungdomar ligger ungefär i mitten när det gäller så kallad "binge drinking", vilket innebär att ha druckit 5 drinkar eller mer vid samma tillfälle. Av de svenska eleverna svarade 15 % att de gjort så 3 gånger eller oftare under de senaste 30 dagarna, vilket ger Sverige en delad 20e plats. Lisan toppas av Irland med 32 %.

Narkotika

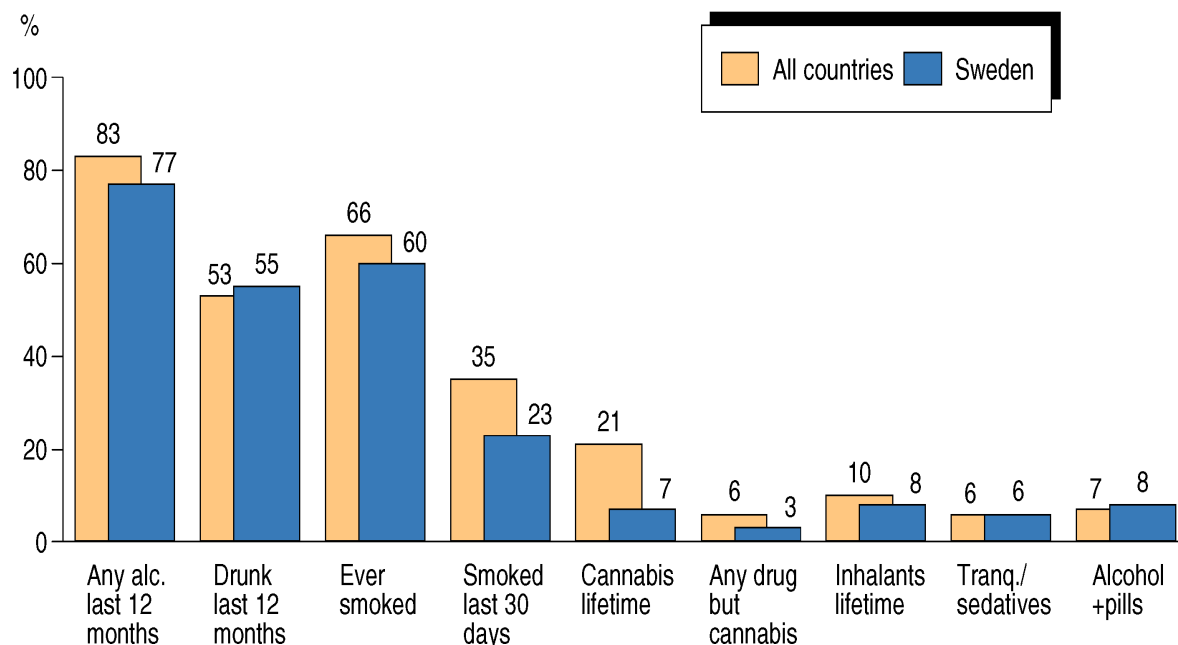
I ett europeiskt perspektiv är det förhållandevis få svenska ungdomar som prövat narkotika. År 2003 uppgavs detta av 8 % av de svenska eleverna, vilket ger Sverige en 30e plats bland ESPAD-länderna. Högst upp på listan återfinns Tjeckien med 44 %, följt av Schweiz, Irland och Isle of Man (40-41 %).

Eftersom nästan alla elever som prövat narkotika har använt hasch eller marijuana, så är värdena för cannabis ungefär detsamma som för narkotika totalt. I Sverige uppgav 7 % att de använt cannabis, vilket är en tredjedel av medelvärdet på 21 %. När det gäller att ha använt cannabis någon gång under de senaste 30 dagarna ligger Sverige lägst ner på listan med 1 %, vilket är ett betydligt lägre värde än i Frankrike och Isle of Man som ligger högst med 21-22 %.

Den högsta andelen elever som använt någon annan narkotika än cannabis återfinns i Tjeckien med 11 %. Detta är nästan fyra gånger så mycket som i Sverige (3 %), vilket ger en delad 27e plats.

När det gäller att ha använt sömn- eller lugnande medel utan läkares ordination ligger Sverige på medelvärdet (6 %), vilket ger en plats strax över mitten. Sverige ligger också på den övre halvan när det gäller andelen elever som kombinerat alkohol med läkemedel. I Sverige uppges detta av 8 % av eleverna, vilket är ungefär detsamma som medelvärdet bland ESPAD-länderna (7 %). För svensk del innebär detta en minskning jämfört med 1999 då värdet var 14 %.

I Sverige uppgav 8 % av eleverna att de sniffat någon gång, vilket är något lägre än medeltalet (10 %). Högst upp på listan återfinns Grönland med 22 %.

YTTERLIGARE INFORMATION

Den svenska versionen av den internationella sammanfattningen innehåller fler kommentarer samt tre översiktstabeller. Finns på CANs hemsida www.can.se.

Några av de viktigaste bilderna och kartorna återfinns i färg på CANs hemsida www.can.se.

För mer information hänvisas till direktör Björn Hibell (412 46 07, 070-514 15 08) eller forskningssekreterare Barbro Andersson (412 46 11 eller 070-797 36 10).

Tabell 1. Förändringar mellan 1999 och 2003 för vissa variabler.

	Alkohol- konsumtion 40+, livstid		Berusad 20+, livstid		"Binge drinking" 3+, senaste 30 dagarna *		Erfarenhet av narkotika, livstid		Erfarenhet av annan narkotika än cannabis, livstid	
	1999	2003	1999	2003	1999	2003	1999	2003	1999	2003
Bulgarien	16	27	8	10	11	21	14	22	5	4
Cypern	21	21	2	2	12	10	3	5	2	3
Danmark	59	50	41	36	30	24	25	23	7	6
Estland	21	32	12	26	14	20	16	24	9	10
Finland	20	20	28	26	18	16	10	11	2	3
Frankrike	20	22	4	3	12	9	35	38	5	7
Färöarna	23	32	19	24	15	19	8	10	3	2
Grekland	42	35	4	3	18	11	10	7	4	3
Grönland	14	13	22	21	25	19	21	27	4	4
Irland	40	39	25	30	31	32	32	40	9	9
Island	14	14	20	16	17	11	16	13	5	6
Italien	17	24	2	5	..	13	26	28	8	8
Kroatien	18	27	7	9	12	15	17	23	6	6
Lettland	20	26	10	14	14	22	22	17	11	5
Litauen	23	38	13	20	9	13	15	16	9	7
Malta	36	33	4	4	22	25	8	11	3	4
Norge	16	15	16	14	24	24	13	9	6	3
Polen	26	27	11	10	31	25	18	19	11	7
Portugal	15	14	3	3	7	15	12	18	6	7
Rumänien	18	18	2	3	11	11	10	3	9	2
Ryssland (Moskva)	30	39	10	15	16	17	24	22	9	4
Slovakien	27	34	10	14	8	15	20	27	5	6
Slovenien	23	35	13	15	25	22	26	29	7	5
Sverige	19	17	19	17	17	16	9	8	3	3
Storbritannien	47	43	29	27	30	27	36	38	12	9
Tjeckien	41	46	16	18	17	18	35	44	9	11
Ungern	13	21	7	11	12	8	12	16	5	5
Ukraina	18	22	13	18	10	22	21	21	4	2

* Binge drinking: Fem eller mer drinkar i rad (En "drink" är ett glas vin (15 cl), en burk öl (ca 50 cl) eller ett glas sprit (ca 5 cl)).

ESPAD 03 – Bakgrund och fakta

Sverige har en lång tradition av att studera skolelevs erfarenhet av alkohol, narkotika och andra droger. Årliga undersökningar bland elever i årskurs 9 har gjorts med början 1971. Sedan 1985 har CAN haft ansvaret för undersökningarna. Denna långa serie är unik i ett internationellt perspektiv.

Den första storskaliga europeiska skolundersökningen om alkohol- och narkotikavanor (ESPAD – The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) genomfördes 1995 då data samlades in i 26 länder. En andra undersökning gjordes 1999. Då hade antalet länder stigit till 30. Den tredje datainsamlingen gjordes våren 2003 då 35 länder deltog.

ESPAD-projektet initierades av CAN. Sedan starten har det koordinerats av Björn Hibell och Barbro Andersson på CAN. Huvudsyftet är att samla in jämförbara data om alkohol- och narkotikavanorna bland **skolelever i 15-16-årsåldern** i så många europeiska länder som möjligt. Studien genomförs som **skolundersökningar** av forskare i varje enskilt land vid samma tidpunkt och med en gemensam metod. Det viktigaste **långsiktiga målet** är att studera trender i alkohol- och narkotikavanorna bland skolelever i Europa och att jämföra trenderna i de deltagande länderna.

Målgruppen för ESPAD-undersökningen är **skolelever** som fyller 16 år det år då datainsamlingen görs, vilket innebär att **2003 års undersökning omfattade elever födda 1987**. För svensk del motsvarar detta **elever i årskurs 9**. Denna målgrupp har valts med utgångspunkt från att en stor del av ungdomarna skall gå i skolan samtidigt som de skall vara tillräckligt gamla för att ha fått viss erfarenhet av alkohol och narkotika.

Data samlades in via gruppenkäter i klassrummen i slumpmässigt valda klasser. Undersökningsledare var antingen lärare eller forskningsassistenter. Eleverna svarade **anonymt** under samma former som ett skriftligt prov. När formuläret var besvarat stoppade varje elev sitt formulär i ett eget kuvert som de själva klistrade igen.

Urvalet bestod av tillräckligt många slumpmässigt valda klasser för att antalet deltagande elever skulle uppgå till ca 2 400 elever. Några europeiska länder är emellertid så små att samtliga elever deltagit utan att antalet kommit att uppgå till 2 400. Sammanlagt deltog **mer än 100 000 europeiska elever** i 2003 års ESPAD-undersökning. I flertalet länder samlades data in mellan mars och maj, vilket medför en genomsnittsålder på 15.8 år. Svarsbenägenheten var bra eller mycket bra i nästan alla länder. I alla länder deltog 80 % eller fler av eleverna i de utvalda klasserna.

Den svenska undersökningen genomfördes på ett riksrepresentativt urval av 200 klasser i årskurs 9. Formuläret besvarades av 3 232 elever, vilket motsvarar 87 % av eleverna i deltagande klasser.

Resultaten redovisas som procentvärden. Det bör emellertid observeras att **små skillnader** mellan länder måste tolkas med stor försiktighet. Ofta återspeglar de inte reella skillnader mellan länderna.